ASPI | Afarand Scholarly Publishing Institute; Turkey
ISSN: 2538-4384; Geographical Research. 2024;39(2):129-138 10.58209/geores.39.2.129

An Investigation into Desirable Urban Spaces and Its Role on Realization of the Theory of the Right to the City in Ahvaz Metropolis

ARTICLE INFO

Article Type
Original Research

Authors
Gholami M.[1] *MA*
Saberi H.[1]* *PhD*
Toghyani Sh.[2] *PhD*
Shams M.[3] *PhD*

How to cite this article
Gholami M, Saberi H, Toghyani Sh, Shams M. An Investigation into Desirable Urban Spaces and Its Role on Realization of the Theory of the Right to the City in Ahvaz Metropolis. Geographical Research. 2024;39(2):129-138.

[1]"Tourism Research Center" and "Department of Geography and Urban Planning", Najafabad Branch, Islamic Azad University, Najafabad, Iran
[2]Urban Planning Department, Najafabad Branch, Islamic Azad University, Najafabad, Iran
[3]Department of Geography, Malayer Branch, Islamic Azad University, Malayer, Iran

***Correspondence**
Address: Tourism Research center, Najafabad Branch, Islamic Azad University, University Boulevard, Najafabad, Iran. Postal Code: 8514143131
Phone: +98 (31)42292410
Fax: +98 (31)42292929
h_saberi@par.iaun.ac

Article History
Received: July 21, 2023
Accepted: October 16, 2023
ePublished: June 5, 2024

ABSTRACT

Aims The concept of the right to the city necessitates that the denizens of every urban center regard the city as their own and actively engage in its affairs. By considering the indices related to the right to the city and examining the indices pertaining to the desirability of urban spaces, this study seeks to investigate the influence of the urban space desirability indices on the realization of the right to the city.
Methodology The research methodology employed in this study is both applied and descriptive-analytical, with a survey-based nature. The statistical population consisted of individuals over the age of 15 residing in Ahvaz city, with a sample size of 375 people determined using Cochran's formula. To analyze the impact of urban space desirability on the realization of the right to the city, Smart PLS software was utilized.
Findings The results of the structural equations model reveal the importance of the impact of the variables on one another. The t values derived from the research components exhibit a significantly large value exceeding 1.96, which signifies significance at the 0.01 level. The path coefficients of the components surpass 70%, indicating a strong correlation between the components.
Conclusion There is a positive and significant relationship between the urban space desirability indices and the degree of realization of the right to the city in Ahvaz city. Among the urban space desirability indices, the index of comfort and tranquility has the highest coefficient of influence among other indicators and among the indices of the right to the city, the index of physical share and the index of control and ownership had the highest coefficients of influence.

Keywords Urban Space; Public Space; Desirability; Right to the City; Ahvaz Metropolis

CITATION LINKS

[Aalbers & Gibb, 2014] Housing and the right to the city: ...; [Abdolhi *et al.*, 2019] The Study of the impact of urban ...; [Abu-Dayyeh & Johnston, 2018] Public urban space: The ...; [Agiurre, 2007] Urban ...; [Akbari *et al.*, 2014] Impacts of emotional intelligence and ...; [Alipour kohi *et al.*, 2023] Formulating the conceptual framework ...; [Behnammorshedi *et al.*, 2022] The right to the city and the pattern ...; [Beqaj, 2016] Public space, public interest and ...; [Bromand *et al.*, 2017] Evaluation the impacts of urban elements ...; [Dogan, 2023] A comparison of space quality ...; [Domaradzka, 2018] Urban social movements and the right ...; [Fanni & Ahmadi, 2020] Women and seeking "the right to the city" in ...; [Golkar, 2000] Constructive components of ...; [Harvey, 2008] The right to ...; [Hosseini *et al.*, 2022] Comparative analysis of urban vitality in old and new neighborhoods ...; [Johnson & Glover, 2013] Understanding urban public space ...; [Kamyarrad *et al.*, 2021] Right to the ...; [KenarKoohi *et al.*, 2020] Explanation of the impacts of sociocultural factors ...; [Khezrnezhad *et al.*, 2020] Analysis of the right to the city in urban public ...; [Khodayari Motlagh *et al.*, 2017] A study about the effect of desirability ...; [Khorasani Zadeh *et al.*, 2017] Comparative comparison of the of quality of ...; [Lynch, 2015] A theory of good ...; [Mahvari *et al.*, 2020] Evaluating the quality of urban space based ...; [Maroofi, 2020] Making appropriate of urban spaces for ...; [Modere & Adhami, 2015] Explanation of the role of public ...; [Mohammadi & Changalvaiee , 2014] Evaluation of urban space quality components ...; [Montazerolhodjah *et al.*, 2018] Assessment of the effect of physical components ...; [Mottaghi *et al.*, 2020] Philosophical-conceptual processing of the right ...; [Nabizadeh Zolpirani *et al.*, 2020] Assessing the quality of urban public spaces ...; [Pourmohammadi *et al.*, 2019] Impact of the right to city on sense ...; [Purcell, 2002] Excavating Lefebvre: The right ...; [Rafieian *et al.*, 2008] Examining the utility and usability of ...; [Rahbari & Sharepour, 2011] Ciender and right to the city: A test ...; [Rahnamaiee & Ashrafi, 2008] Public spaces of the city and its role in the ...; [Soltani &, Namdarian, 2011] Investigation of the role of urban spaces in ...; [Statistical Centre of Iran, 2016] General census of population ...; [Tamjidi *et al.*, 2022] Identification of the effective components to improve the ...; [UNESCO, UN-HABITAT, 2005] Discussion paper, urban policies and the ...; [Zareshahabadi & Gholami, 2019] Relationship between the right to city and legalism (case of study: Citizens 18 years ...;

Copyright© 2024, the Authors | Publishing Rights, ASPI. This open-access article is published under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License which permits Share (copy and redistribute the material in any medium or format) and Adapt (remix, transform, and build upon the material) under the Attribution-NonCommercial terms.

واکاوی فضاهای مطلوب شهری و نقش آن بر تحقق نظریه حق به شهر در کلانشهر اهواز

مهدی غلامی MA
"مرکز تحقیقات گردشگری" و "گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری"، واحد نجف آباد، دانشگاه آزاد اسلامی، نجف آباد، ایران
حمید صابری* PhD
"مرکز تحقیقات گردشگری" و "گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری"، واحد نجف آباد، دانشگاه آزاد اسلامی، نجف آباد، ایران
شیرین طغیانی PhD
گروه شهرسازی، واحد نجف آباد، دانشگاه آزاد اسلامی، نجف آباد، ایران
مجید شمس PhD
گروه جغرافیا، واحد ملایر، دانشگاه آزاد اسلامی، ملایر، ایران

چکیده
اهداف: حق به شهر خواهان آن است که شهروندان شهر را متعلق به خود دانسته و در امورات شهر مشارکت داشته باشند. این پژوهش با درنظرگرفتن شاخص‌های حق به شهر و همچنین مطالعه شاخص‌های مطلوبیت فضای شهری، میزان تاثیرگذاری شاخص‌های مطلوبیت فضای شهری در تحقق حق به شهر را مورد بررسی قرار می‌دهد.
روش‌شناسی: پژوهش حاضر از نوع کاربردی بوده و در سال ۱۴۰۰ در کلانشهر اهواز به صورت توصیفی، تحلیلی و پیمایشی انجام شد. جامعه آماری، جمعیت بالای ۱۵ سال شهر اهواز بوده، و حجم نمونه براساس فرمول کوکران، ۳۷۵ نفر به‌دست آمد. برای تجزیه و تحلیل تاثیر مطلوبیت فضای شهری بر میزان تحقق حق به شهر از نرم‌افزار Smart PLS، استفاده شد.
یافته‌ها: یافته‌های مدل معادلات ساختاری بیانگر معنی‌دار بودن اثر متغیرها بر یکدیگر بود. مقادیر t محاسبه‌شده برای مولفه‌های پژوهش مقدار بسیار بزرگ‌تر از ۱/۹۶ را نشان می‌دادد که نشانگر معنی‌داری در سطح ۰/۰۱ بود. ضرایب مسیر مولفه‌ها بیشتر از ۷۰٪ بوده که نشان‌دهنده رابطه قوی مولفه‌ها با یکدیگر بود
نتیجه‌گیری: بین شاخص‌های مطلوبیت فضای شهری و میزان تحقق حق به شهر در شهر اهواز رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. در بین شاخص‌های مطلوبیت فضای شهری، شاخص آسایش و راحتی بیشترین ضریب تاثیر را در میان سایر شاخص‌ها داشته و در بین شاخص‌های حق به شهر، شاخص سهم فیزیکی شاخص کنترل و مالکیت بیشترین ضریب تاثیر را دارند.

کلیدواژگان: فضای شهری، فضای عمومی، مطلوبیت، حق به شهر، کلانشهر اهواز

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۴/۳۰
تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۷/۲۳
*نویسنده مسئول: h_saberi@par.iaun.ac

مقدمه

فضاهای شهری در طول تاریخ نقش مهمی در زندگی اجتماعی و اقتصادی ساکنان داشته و به عنوان مرکز ارتباط و تحول در شهرها عمل کرده‌اند [Soltani & Namdarian, 2011]. از آنجایی که ساکنان شهرها در استفاده از این فضاها حقوق برابر دارند، لذا ایجاد فضاهای مناسب و مطلوب برای تمامی گروه‌های سنی و جنسی بخشی از وظایف برنامه‌های توسعه شهری محسوب می‌شود [Rafieian *et al.*, 2008]. از این رو می‌بایست در آن عدالت شهروندی بین گروه‌های مختلف سنی و جنسی رعایت شود و تمامی شهروندان حتی اقشار آسیب‌پذیر بتوانند از این‌گونه فضاها بهره ببرند [Montazerolhodjah *et al.*, 2018].

فضاهای شهری متعلق به عرصه عمومی [Soltani & Namdarian, 2011] و یک جنبه پویا از شهرنشینی [Agiurre, 2007]، که باید تحرک و دسترسی را برای تمامی اقشار مختلف شهر به طور برابر، ایمن، راحت و مناسب فراهم آورد [Mahvari *et al.*, 2020]. یعنی دسترسی‌پذیری برای تمامی افراد جامعه فارغ از برچسب‌های جنسیتی، سنی و قومی یا تحقق مفهوم «شهر همه‌شمول» موضوعی بسیار قابل تامل است [Bromand *et al.*, 2017]. این فضاها بنیان اصلی شکل‌گیری زندگی عمومی را تشکیل می‌دهند [Dogan, 2023]. فضاهای عمومی در شهرها به عنوان محلی برای تعامل اجتماعی، اجتماعی‌بودن، اجتماعی‌سازی و تصویب جامعه عمل می‌کنند [Johnson & Glover, 2013]؛ فضایی که ما با دیگری و دیگران شریک می‌شویم [Rahnamaiee & Ashrafi, 2008]. این فضا انبوهی از فضای فیزیکی و اجتماعی است [Abu-Dayyeh & Johnston, 2018]، که نیازهای ساکنین و بازدیدکنندگان را فراهم می‌سازد [Beqaj, 2016]. امروزه، فضاهای عمومی شهری، محل اتفاق بخش اصلی فعالیت‌های اجتماعی شهروندان، از موضوعات مهم در مطالعات شهری هستند. فضای شهری یکی از باارزش‌ترین دارایی‌ها در محیط‌های شهری است که بستر حیات مدنی و ارزش‌های اجتماعی یک جامعه را شامل می‌شود [Nabizadeh Zolpirani *et al.*, 2022].

کیفیت فضاهای شهری بر نحوه انجام فعالیت‌ها و میزان حضورپذیری تاثیرگذار است. فضاهای شهری عرصه‌هایی برای تعاملات اجتماعی و فرهنگی مردمان هر جامعه هستند. زمینه‌سازی برای چنین عرصه‌هایی نیازمند ایجاد تمهیدات کالبدی و عملکردی لازم است [Maroofi, 2020]. یکی از مهم‌ترین نیازهای اجتماعی انسان نیاز به عدالت در فضای شهری است. نظریه حق به شهر به عنوان یکی از اساسی‌ترین نظریات اجتماعی عدالت‌محور در سده بیستم است که محور پایه‌ای آن انسان و نیازهای اجتماعی اوست [Alipour Kohi *et al.*, 2023]. ماهیت فلسفی شکل‌گیری حق به شهر بر مبنای توزیع عادلانه منابع و امکانات و مدیریت دموکراتیک شهر با تاکید بر شهر (ها)، فضای شهرها، و حوزه‌های نفوذ آنهاست. حق به شهر خواستار رسیدن به برابری و عدالت است [Mottaghi *et al.*, 2020]. در سال‌های اخیر پاسخ به شهرنشینی و بی‌عدالتی اجتماعی در قالب حق به شهر چارچوب‌بندی شده است و با این جنبش به دنبال افزایش عدالت اجتماعی هستند [Aalbers & Gibb, 2014]. حق به شهر مساله‌ای با ماهیت اجتماعی، سیاسی و حقوقی است که با تکیه بر مفهوم حق شهروندی، مجموعه حقوقی را برای استفاده همه ساکنین شهر از بستر زندگی شهری به صورت شفاف و عادلانه مطالبه می‌کند [Tamjidi *et al.*, 2022]. حق به شهر بسیار فراتر از آزادی فردی برای دستیابی به منابع شهری است [Harvey, 2008]. حق به

شهر برای تمام افراد وجود دارد، چه شهروند رسمی باشند و چه غریبه [Purcell, 2002]. دو مولفه اصلی حق به شهر شامل اختصاص‌دهی شهر به خود با ابعاد سهم فیزیکی، کنترل و مالکیت فضا و سرزندگی شهری [Rahbari & Sharepour, 2011]، و مشارکت در شهر، با ابعاد تصمیم‌گیری، تولید فضا و طراحی اشکال و فضاهای شهری هستند [Khodayari Motlagh *et al.*, 2017]. هدف بنیادین مشارکت بازپس‌گیری توان تصمیم‌گیری توسط مردم از نهاد قدرت است [Behnammorshedi *et al.*, 2022].

استراتژی و تقاضا برای حق شهر اولین‌بار در اواخر دهه ۱۹۶۰ پیشرفت کرد. این مفهوم به عنوان شعار جنبش‌های شهری در کشورهای مختلف از دهه ۲۰۰۰ استفاده شده است [Aalbers & Gibb, 2014]. ایده «حق به شهر» سبب تولّد یک جنبش اجتماعی جهانی شده است که تلاش می‌کند حقانیت خواسته‌های همه ساکنان شهری، ورای تفاوت‌های طبقاتی، نژادی و جنسیتی را در دسترسی عادلانه به شهر نمایان سازد [Fanni & Ahmadi, 2020]. حق به شهر بیانگر آزادی شهروندان برای مشارکت در استفاده و تولید فضای شهری بوده است [Behnammorshedi *et al.*, 2022]. حق به شهر تنها مفهومی مادی نیست و شهروندان و باشندگان شهری باید در تولید فضای شهر دخیل باشند، تولید کنند و خود بازتولید فضایی باشند که تولید کرده‌اند [Hosseini *et al.*, 2022]. از شعار حق به شهر به عنوان یک قیاس منطقی اخلاقی با اشاره به اصول اخلاقی و ارزش‌های اخلاقی همانند عدالت یاد می‌شود. به عقیده آنها حق به شهر حق توزیع مجدد منابع، در درجه اول برای کسانی است که از امتیازات محروم هستند و نیازهای اولیه آنها برآورده نمی‌شود [Domaradzka, 2018]. مفهوم حق به شهر نه تنها حق دسترسی به چیزی است که از قبل در شهر وجود دارد، بلکه شامل حق تغییر آن طبق تمایل قلبی ما نیز هست [UNESCO & Un-Habitat, 2005]. قرارگرفتن این حق در چارچوب حقوق بشر به جای حقوق مدنی به این معناست که هر انسانی صرف نظر از ملّیت، قومیّت و ویژگی‌های فرهنگی، تنها به دلیل انسان‌بودن شایسته بهره‌مندی از این حق است [Khezrnezhad *et al.*, 2020].

حق به شهر ایده‌ای است که از اولین بارقه‌های ظهور آن بیش از پنج دهه می‌گذرد، اما در دهه اخیر نظرها را به خود جلب کرده است. زمانی که مشکلات و معضلات شهرنشینی بیش از پیش نمایان شد و زندگی انسان‌ها را تحت‌الشعاع قرار داد، شهرها از هدف اولیه خود که همانا تامین رفاه و آسایش شهروندان بود فاصله گرفتند و تبدیل به مراکز پرجمعیتی شدند که بیش از پیش حقوق ساکنان خود را نقض می‌کنند [Kamyarrad *et al.*, 2021]. رشد سریع جمعیت کلانشهر اهواز و توسعه افقی و کالبدی و سایر مسایل و معضلات اجتماعی و اقتصادی شهر اهواز در دهه‌های اخیر باعث شده فضای شهری شهر اهواز به صورت مطلوب ارتقا پیدا نکند. از این رو به دلیل اینکه ارتقای کیفیت فضای شهری برای حضورپذیری و مشارکت شهروندان در راستای تحقق حق به شهر ضرورت دارد، بنابراین می‌بایست مطالعات برنامه‌ریزی‌های شهری به منظور ارتقا و بهبود فضای شهری انجام شود. این پژوهش با هدف واکاوی شاخص‌های مطلوبیت فضای شهری اهواز، نقش و تاثیرگذاری این شاخص‌ها در میزان تحقق حق به شهر انجام شده است.

روش‌شناسی

پژوهش حاضر از نوع پیمایشی بوده و در سال ۱۴۰۰ در شهر اهواز انجام شد. شهر اهواز ۱۱۸۴۷۸۸ نفر جمعیت دارد که ۵۹۶۷۷۴ نفر مرد و ۵۸۸۰۱۴ نفر زن هستند [Statistical Centre of Iran, 2016]. رودخانه کارون از میانه شهر اهواز عبور می‌کند. شهرداری برای انجام امورات شهری این شهر را به ۸ منطقه شهری تقسیم‌بندی نموده است. مناطق ۱، ۳، ۷ و ۸ در شرق رودخانه کارون و مناطق ۲، ۴، ۵ و ۶ در غرب رودخانه قرار دارند (شکل ۱).

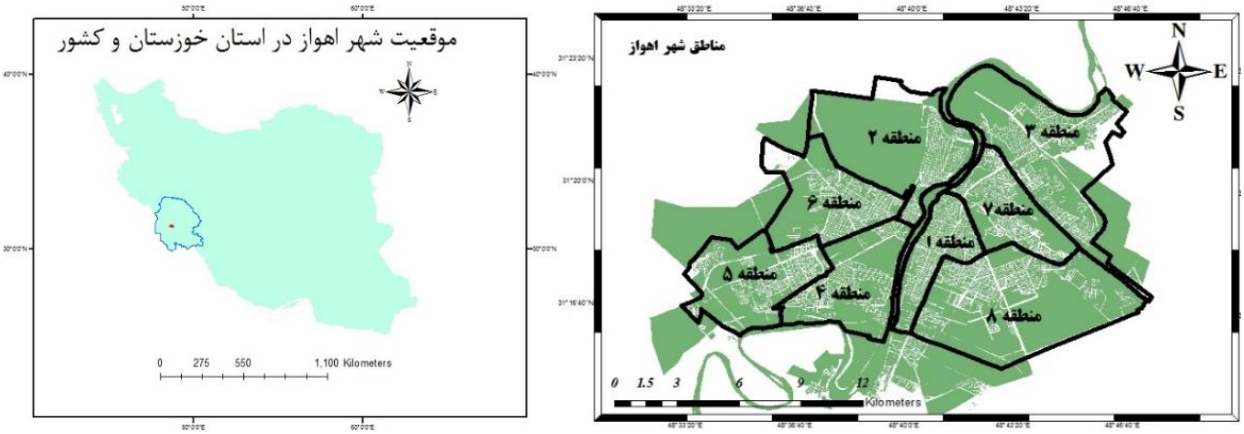

شکل ۱) موقعیت مناطق شهر اهواز

جامعه آماری پژوهش ساکنان بالای ۱۵ سال شهر اهواز به تعداد ۸۸۵۰۰۰ نفر بود که حجم نمونه براساس فرمول کوکران، ۳۷۵ نفر به‌دست آمد. در این پژوهش از نمونه‌گیری تصادفی ساده به صورت خوشه‌ای استفاده شد و از هرکدام از مناطق تعداد ۶ محله (دو محله برخوردار، دو محله با برخورداری متوسط و دو محله با برخورداری ضعیف) با توجه به سهم جمعیتی انتخاب شدند. تعداد نمونه برای

هر یک از مناطق هشت‌گانه شهر اهواز در جدول ۱ قید شده است. توزیع پرسش‌نامه‌ها در محلات مختلف به صورت تصادفی ساده در ۲ تایم زمانی روز کاری و غیرکاری انجام شد.

جدول ۱) تعداد نمونه از مناطق شهر اهواز

منطقه	جمعیت بالای ۱۵ سال	تعداد نمونه در سطح منطقه
۱	۱۰۷۶۱۸	٤٥
۲	۸٤۰۹۸	۳٦
۳	۱۳٦۹٥۷	٥۸
٤	۱۱٦٤۰۳	٤۹
٥	۷٦۳۱٥	۳۲
٦	۱۱٦۱٦۸	٤۹
۷	۱۰۷۸۷٦	٤٦
۸	۱٤۱۸٥۳	٦۰
مجموع	۸۸٥۰۰۰	۳۷٥

جدول ۲) ضریب پایای ترکیبی و روایی همگرا

مولفه	شاخص	آلفای کرونباخ	پایای ترکیبی	مقدار واریانس AVE
مطلوبیت فضای شهری	ایمنی	۰/۷٥	۰/۸۳	۰/٥۷
	امنیت	۰/۷۸	۰/۸٥	۰/٥٥
	خوانایی	۰/۷۰	۰/۸۳	۰/٦۱
	دسترسی	۰/۷٥	۰/۸۳	۰/٥۰
	آسایش و راحتی	۰/۸۱	۰/۸۹	۰/٥۱
	تنوع جاذبه‌ها	۰/۷۳	۰/۸۲	۰/٥۱
	هویت	۰/۷۱	۰/۸٥	۰/۷۳
	معنا	۰/۷۰	۰/۸۱	۰/٦۰
	تعاملات اجتماعی	۰/۷۰	۰/۸۰	۰/٥۲
	سرزندگی و پویایی	۰/۷۰	۰/۸٥	۰/۷٤
	پاکیزگی، کیفیت، جذابیت	۰/۷۱	۰/۸۱	۰/٦۰
	مشارکت شهروندان	۰/۷۱	۰/۸۱	۰/٥٥
حق به شهر	امنیت	۰/۸٤	۰/۸۹	۰/٦۸
	ارتباطات	۰/۸۰	۰/۸۸	۰/۷۱
	تفریح	۰/۷۱	۰/۷٥	۰/٥۰
	سهم فیزیکی	۰/۷۸	۰/۸٥	۰/٥۳
	کنترل و مالکیت	۰/۷۳	۰/۸۲	۰/٦۱
	تصمیم‌گیری	۰/۸۰	۰/۸۷	۰/٦۳
	تولید فضا	۰/۷۰	۰/۸۱	۰/٥۰
	سازمان‌دهی شهری	۰/۷۹	۰/۸٦	۰/٦۱
	شمولیت اجتماعی	۰/۷۳	۰/۸۳	۰/٥٥
	عدالت و شفافیت شهری	۰/۷۹	۰/۸٦	۰/٥٥

در این پژوهش برای ارزیابی شاخص‌های مطلوبیت فضای شهری و شاخص‌های حق به شهر، از مبانی نظری و پیشینه پژوهش داخلی و خارجی مرتبط با فضای شهری و حق به شهر بهره‌گیری شد و شاخص‌های تاثیرگذار استخراج شدند. روایی پرسش‌نامه به روش اعتبار صوری از طریق متخصصان سنجیده شد. بدین ترتیب که با استخراج شاخص‌های موثر، طراحی اولیه پرسش‌نامه انجام شد. برای تایید پرسش‌نامه از نظرات ۱۰ نفر از صاحب‌نظران و متخصصین حوزه‌های شهری استفاده شد. برای اطمینان از اینکه پرسش‌های مورد نظر برای تحلیل و بررسی موضوع مناسب طراحی تهیه شده‌اند، اعتبار ابزار سنجش مورد سنجش قرار گرفت. در مواردی که پرسش‌نامه نیاز به اصلاح و یا بازنگری داشت، پرسش‌نامه با بهره‌گیری از نظرات متخصصین شهری مورد اصلاح قرار گرفت. با انجام اصلاحات لازم، روایی پرسش‌نامه طراحی‌شده مورد تایید متخصصین و صاحب‌نظران قرار گرفت. پرسش‌نامه ساخته‌شده در قالب ۹۰ گویه که ٤۷ گویه برای بررسی وضعیت مطلوبیت فضای شهری و ٤۳ گویه برای بررسی وضعیت حق به شهر، در طیف لیکرت ٥ گزینه‌ای تهیه شد. برای سنجش پایایی پرسش‌نامه از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد. در جدول ۲ مقدار آلفای کرونباخ به‌دست‌آمده مربوط به هر یک از شاخص‌ها در حد مطلوب (بالاتر از ۰/۷۰) بود. برای سنجش روایی از میانگین واریانس (AVE) نیز بهره‌گیری شد. میزان میانگین واریانس نشان‌دهنده میانگین همگرایی هر شاخص با گویه‌های آن شاخص است. میزان میانگین مطلوب برای روایی شاخص‌ها مقدار بالای ۰/٥ است. در این پژوهش، این مقدار در تمامی شاخص‌ها مناسب بود. همچنین پایایی ترکیبی سوالات در تمامی شاخص‌ها بالاتر از ۷۰٪، و نشان از همبستگی سوالات بود.

برای تجزیه و تحلیل از روش‌های آماری آمار استنباطی در نرم‌افزار Smart-PLS ۳ (مدل معادلات ساختاری) بهره‌گیری شد. در نرم‌افزار Smart-PLS ارزش t نشاگر معنی‌دار بودن اثر متغیرها است. اگر مقدار t بیشتر از ۱/۹٦ باشد، نشانگر آن است که اثر مثبت وجود دارد و معنی‌دار است. اگر مقدار t بین ۱/۹٦+ تا ۱/۹٦- باشد اثر معنی‌داری وجود ندارد و اگر این مقدار کوچک‌تر از ۱/۹٦- باشد یعنی اثر منفی دارد، ولی معنی‌دار است [Akbari *et al.*, 2014]. همچنین در مدل معادلات ساختاری، اگر مقدار ضریب مسیر بین متغیر مکنون مستقل و متغیر مکنون وابسته مثبت باشد، افزایش متغیر مستقل باعث افزایش در متغیر وابسته می‌شود و بالعکس [KenarKoohi *et al.*, 2020]. ضرایب مسیرها اگر بالای ۰/٦۰ باشد نشان‌دهنده ارتباط قوی میان دو متغیر، اگر بین ۰/۳ تا ۰/٦ باشد نشان‌دهنده ارتباط متوسط و اگر زیر ۰/۳ باشند بیانگر ارتباط ضعیفی بین دو متغیر است [Akbari *et al.*, 2014]. در مدل معادلات ساختاری مقدار R^2 درصد پوشش متغیر وابسته را در نتیجه تاثیرگذاری متغیر مستقل نشان می‌دهد و GOF معیار آزمون نکویی برازش و قدرت مدل ساختاری طبق رابطه ۱ به‌دست می‌آید. عددی بین صفر تا یک، که مقادیر نزدیک به یک نشانگر کیفیت مناسب مدل هستند [Bromand *et al.*, 2017].

رابطه ۱)

$$GoF = \sqrt{\overline{Com} \times \overline{R^2}}$$

یافته‌ها

برای بررسی و سنجش مولفه‌های مطلوبیت فضای شهری و مولفه‌های حق به شهر، وضعیت جمعیتی پاسخ‌گویان مد نظر قرار گرفت. آمار جمعیتی این پژوهش شامل جنسیت پاسخ‌گویان، تاهل،

سن، تحصیلات، اشتغال، وضعیت مالکیت مسکن و وضعیت مالکیت اتومبیل بود. مشخصات وضعیت پاسخ‌گویان در جدول ۳ نشان داده شده است.

جدول ۳) مشخصات وضعیت جمعیتی نمونه آماری

وضعیت		فراوانی	درصد
جنسیت	مرد	۲۴۳	۶۴/۸
	زن	۱۳۲	۳۵/۲
تاهل	مجرد	۱۱۹	۶۸/۳
	متاهل	۲۵۶	۳۱/۷
سن	۱۵-۲۰ سال	۲۶	۶/۹
	۲۰-۳۰ سال	۹۰	۲۴/۰
	۳۰-۴۰ سال	۲۴۶	۳۸/۹
	۴۰-۵۰ سال	۸۱	۲۱/۶
	۵۰-۶۰ سال	۲۵	۶/۷
	بالاتر از ۶۰ سال	۷	۱/۹
وضعیت مالکیت اتومبیل	مالکیت	۱۹۱	۵۰/۹
	عدم مالکیت	۱۸۴	۴۹/۱
تحصیلات	بی‌سواد	۴	۱/۱
	زیر دیپلم	۴۲	۱۱/۲
	دیپلم	۱۱۰	۲۹/۳
	فوق دیپلم و لیسانس	۱۶۸	۴۴/۸
	فوق لیسانس و بالاتر	۵۱	۱۳/۶
اشتغال	بیکار	۷۲	۱۹/۲
	کارگر فصلی	۱۶	¾
	شغل آزاد	۱۱۹	۳۱/۷
	کارمند	۱۴۱	۳۷/۶
	دانشجو محصل	۲۷	۷/۲
وضعیت مالکیت مسکن	مالکیت	۱۴۲	۳۷/۹
	عدم مالکیت	۲۳۳	۶۲/۱

در این پژوهش به منظور واکاوی فضاهای مطلوب شهری و نقش آن بر تحقق نظریه حق به شهر، رابطه میان شاخص‌های مطلوبیت فضای شهری و شاخص‌های حق به شهر در نرم‌افزار PLS ترسیم و مطالعه شد. در این راستا شاخص‌های مطلوبیت فضای شهر شامل ۱۲ شاخص (ایمنی، امنیت، خوانایی، دسترسی، آسایش و راحتی، تنوع، هویت، معنا، تعاملات اجتماعی، سرزندگی و پویایی، پاکیزگی، کیفیت و جذابیت، مشارکت شهروندان) و شاخص‌های حق به شهر شامل ۱۰ شاخص (امنیت، ارتباطات، تفریح، سهم فیزیکی، کنترل و مالکیت، تصمیم‌گیری، تولید فضا، سازمان‌دهی شهری، شمولیت اجتماعی، عدالت و شفافیت) در نظر گرفته شدند. هرکدام از این شاخص‌ها دارای زیرشاخص‌هایی بودند. داده‌های به‌دست‌آمده از پرسش‌نامه‌ها در نرم‌افزار PLS ثبت شده و بارهای عاملی و ضریب مسیرها مشخص شد. ضریب مسیر شاخص‌های مطلوبیت فضای شهری در تمامی شاخص‌ها عددی بالاتر از میزان استاندارد بود که نشانگر ارتباط قوی و مطلوب میان شاخص‌ها و زیرشاخص‌ها است. در بین شاخص‌های مطلوبیت فضای شهری، شاخص آسایش و راحتی و شاخص معنا قوی‌ترین ارتباط را در میان سایر شاخص‌ها دارا بودند. این موضوع نشانگر آن است که شاخص آسایش و راحتی و شاخص معنا بیشترین اثرگذاری را بر مطلوبیت فضای شهری داشته‌اند. همچنین تمامی شاخص‌های مطلوبیت فضای شهری مقدار t مناسب داشتند که معنی‌دار و مثبت‌بودن اثر متغیرها را نشان دادند. ضریب مسیر و مقدار t شاخص‌های مطلوبیت فضای شهری در جدول ۴ قید شده است.

جدول ٤) بارهای عاملی و ضریب مسیر شاخص‌های مطلوبیت فضای شهری

شاخص	مشخصه	ضریب مسیر	مقدار t
خوانایی	KH	۰/۶۶۷	۱۰/۸۲
ایمنی	E	۰/۶۱۵	۱۹/۳۶
امنیت	A	۰/۶۹۷	۸/۶۸
دسترسی	D	۰/۶۶۶	۱۱/۲۲
آسایش و راحتی	AS	۰/۸۷۵	۳۲/۶۲
تنوع جاذبه‌ها	TN	۰/۷۹۸	۲۰/۸۴
هویت	H	۰/۷۲۱	۱۳/۳۸
معنا	ME	۰/۸۳۶	۲۷/۱۷
تعاملات اجتماعی	AT	۰/۷۶۹	۱۷/۴۰
سرزندگی و پویایی	SR	۰/۷۳۹	۵/۲۳
پاکیزگی، کیفیت، جذابیت	PKJ	۰/۸۳۴	۲۳/۱۴
مشارکت شهروندان	MO	۰/۶۵۶	۱۳/۳۲

ضریب مسیر شاخص‌های حق به شهر نیز در تمامی شاخص‌ها عددی بالاتر از میزان استاندارد بود که نشانگر ارتباط قوی و مطلوب میان شاخص‌ها و زیرشاخص‌های حق به شهر است. در میان شاخص‌های حق به شهر، شاخص سهم فیزیکی و شاخص کنترل و مالکیت، و شاخص عدالت و شفافیت شهری قوی‌ترین ارتباط را در میان شاخص‌ها دارا بودند. ضمن اینکه تمامی شاخص‌های حق به شهر دارای مقدار t مناسب و مطلوب بودند که معنی‌دار و مثبت‌بودن اثر متغیرها را نشان می‌دادند. در جدول ۵ بارهای عاملی و ضریب مسیر شاخص‌های حق به شهر آورده شده است.

جدول ۵) بارهای عاملی و ضریب مسیر شاخص‌های حق به شهر

شاخص	مشخصه	ضریب مسیر	مقدار t
امنیت	AM	۰/۷۰۹	۱۴/۰۱
ارتباطات	IR	۰/۶۳۷	۹/۵۴
تفریح	TF	۰/۷۶۰	۱۴/۵۴
سهم فیزیکی	SF	۰/۸۳۲	۲۳/۶۰
کنترل و مالکیت	KO	۰/۸۰۵	۲۱/۶۶
تصمیم‌گیری	TS	۰/۶۳۳	۸/۳۰
تولید فضا	TO	۰/۷۸۴	۲۰/۲۴
سازمان‌دهی شهری	SA	۰/۷۵۶	۱۴/۴۳
شمولیت اجتماعی	SH	۰/۷۰۹	۱۵/۷۲
عدالت و شفافیت شهری	AD	۰/۸۱۹	۲۰/۴۸

در این پژوهش ضرایب مسیر به‌دست‌آمده مولفه مطلوبیت فضای شهری بر مولفه حق به شهر و مقدار t محاسبه‌شده نشانگر آن است که مطلوبیت فضای شهری تاثیرگذاری معنی‌دار و قوی بر میزان

تحقق حق به شهر دارد. از این رو مشخص شد با افزایش میزان مطلوبیت فضای شهری، میزان تحقق حق به شهر افزایش پیدا کرد. در شکل ۲ ضرایب مسیر مطلوبیت فضای شهری بر حق به شهر آورده شده است.

در این پژوهش به صورت کلی مقدار t محاسبه‌شده بین مولفه مطلوبیت و مولفه حق به شهر بالاتر از استاندارد و مناسب بود از این رو مشخص شد که بین مطلوبیت فضای شهری و حق به شهر رابطه معناداری وجود داشت. در شکل ۳ مقادیر t محاسبه‌شده برای مولفه‌های پژوهش آورده شده است.

برای برازش مدل از مقادیر R^2، Q^2 و مدل برازش کلی GOF استفاده شد. مقدار R^2 قدرت تبیین متغیر مستقل را نشان داد. در این پژوهش مقدار محاسبه‌شده R^2 برای تمامی شاخص‌های مطلوبیت فضای شهری و شاخص‌های حق به شهر مناسب بود. کمترین مقدار محاسبه‌شده برای شاخص ارتباطات مولفه حق به شهر و بیشترین مقدار محاسبه‌شده مربوط به شاخص آسایش و راحتی مولفه مطلوبیت فضای شهری بود. همچنین نتایج حاصل از میزان Q^2 نشان داد که متغیر مستقل در سطح مناسب متغیر وابسته را تبیین کرده است. در نهایت برازش کلی مدل GOF نشان‌دهنده سطح ایده‌آل برازش کلی بود که مقدار آن برابر ۰/۴۲ بود. به صورت کلی، یافته‌های مربوط به برازش مدل نشانگر آن بود که متغیر مستقل قدرت تبیین متغیر وابسته را در سطح مناسب داشت. نتایج برازش مدل در جدول ۶ آورده شده است.

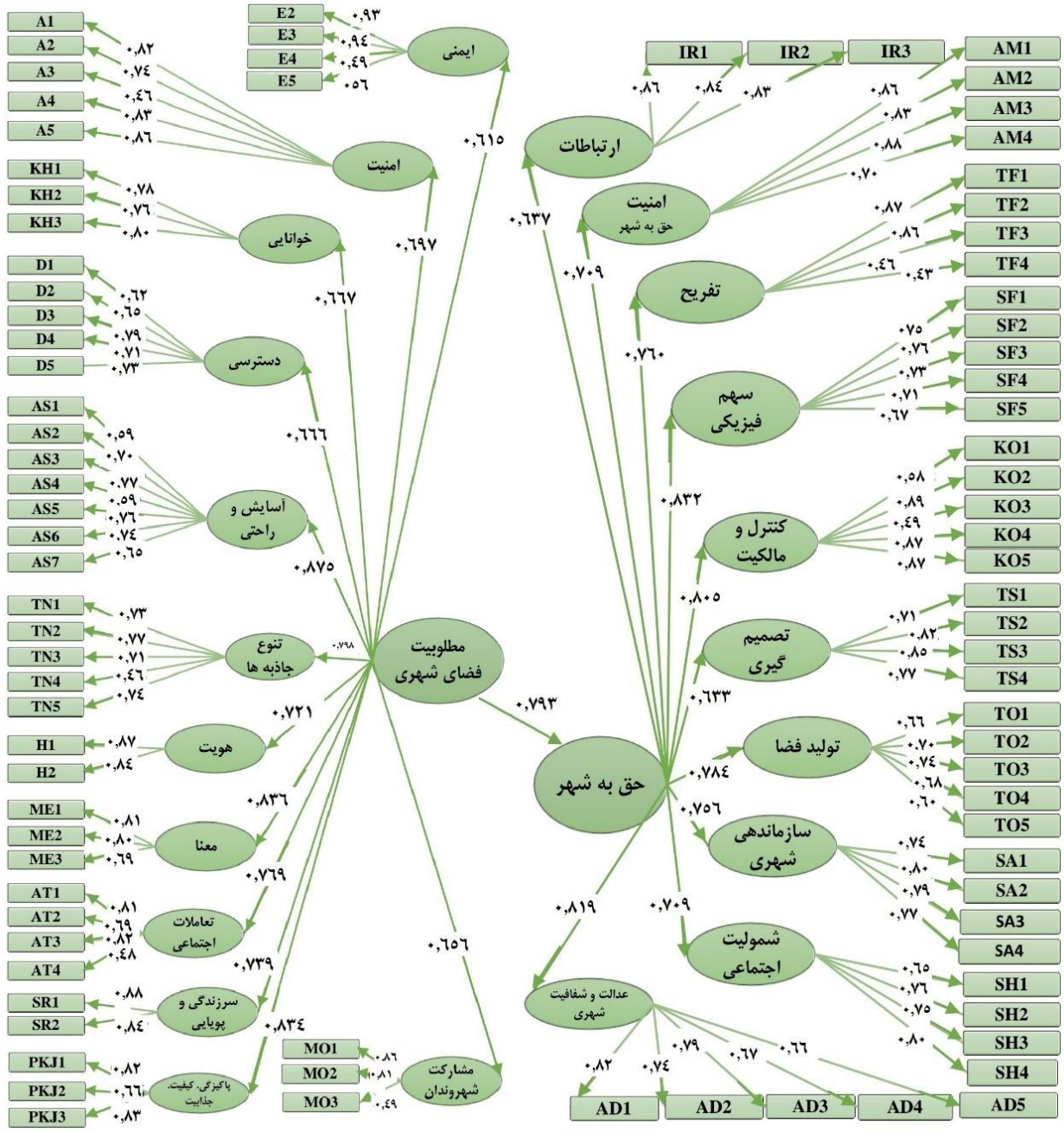

شکل ۲) ضرایب مسیر مطلوبیت فضای شهری در حق به شهر

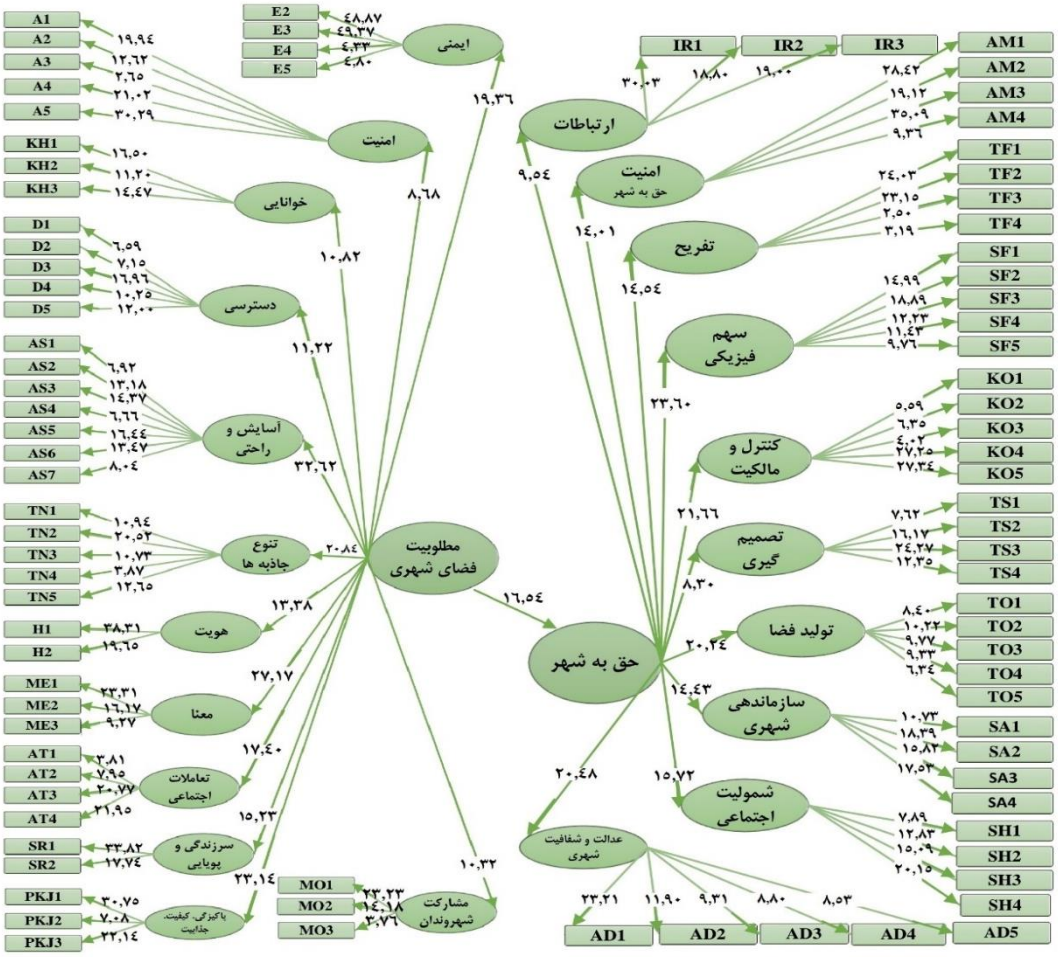

شکل ۳) سطح معنی‌داری مطلوبیت فضای شهری در حق به شهر

جدول ۶) برازش مدل

مولفه	شاخص	R^2	Q^2
مطلوبیت فضای شهری	ایمنی	۰/٦٦	۰/۳۸
	امنیت	۰/٤۸	۰/۲٦
	خوانایی	۰/٤٤	۰/۲٦
	دسترسی	۰/٤٤	۰/۲۱
	آسایش و راحتی	۰/۷٦	۰/۳٦
	تنوع جاذبه‌ها	۰/٦۳	۰/۳۰
	هویت	۰/٥۲	۰/۳۸
	معنا	۰/٦۹	۰/٤۰
	تعاملات اجتماعی	۰/٥۷	۰/۲۷
	سرزندگی و پویایی	۰/٥٤	۰/٤۰
	پاکیزگی، کیفیت، جذابیت	۰/٦۹	۰/٤۱
	مشارکت شهروندان	۰/٤۳	۰/۲۳
حق به شهر	امنیت	۰/٥۰	۰/۳٤
	ارتباطات	۰/٤۰	۰/۲۹
	تفریح	۰/٥۷	۰/۲٦
	سهم فیزیکی	۰/٦۹	۰/۳٦
	کنترل و مالکیت	۰/٦٤	۰/۳۱
	تصمیم‌گیری	۰/٤۰	۰/۲٤
	تولید فضا	۰/٦۳	۰/۲۸
	سازمان‌دهی شهری	۰/٥۷	۰/۳٤
	شمولیت اجتماعی	۰/٥۰	۰/۲۷
	عدالت و شفافیت شهری	۰/٦۷	۰/۳٦

بحث

هدف این پژوهش واکاوی شاخص‌های مطلوبیت فضای شهری و تاثیر و رابطه آنها بر شاخص‌های حق به شهر در مناطق شهر اهواز بود. مطابق یافته‌های پژوهش، مطلوبیت‌بخشیدن به فضای شهری زمینه‌ساز تحقق حق به شهر در درون شهرها است. بنابراین توجه به ارتقای فضاهای شهری برای برنامه‌ریزان و پژوهشگران در راستای تحقق حق به شهر از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است.

در این پژوهش، در مبحث مطلوبیت فضای شهری از شاخص‌های نظریه‌پردازان چون موسسه pps، *لینچ* [Lynch, 2015]، *گلکار* [Golkar, 2000]، *محمدی* و *چنگلوایی* [Mohammadi & Changalvaiee, 2014]، *خراسانی زاده* و همکاران [Khorasani Zadeh *et al.*, 2019] و غیره بهره‌گیری شد و با استفاده از مدل معادلات ساختاری، تاثیر و نقش شاخص‌های مطلوبیت شهری بر تحقق حق به شهر مورد سنجش قرار گرفت. براساس یافته‌های پژوهش، ضریب تاثیر شاخص‌های مطلوبیت فضای شهری بر مولفه مطلوبیت فضای شهری در تمامی شاخص‌ها بیشتر از ۰/۶۰ بود که نشانگر رابطه قوی و معنی‌داری آنها است. در بین شاخص‌های مطلوبیت فضای شهری، شاخص آسایش و راحتی با بالاترین مقادیر ضریب تاثیر و t نسبت به سایر شاخص‌ها، تاثیر قوی و معنی‌دار بر مطلوبیت فضای شهری داشت؛ که این بدین معناست که بهبود

وضعیت شاخص آسایش و راحتی موجبات مطلوبیت بیشتر فضای شهری می‌شود. شاخص معنا نیز با تاثیر مثبت و معنادار بر مطلوبیت فضای شهری، در رتبه بعدی قرار داشت. شاخص‌های سرزندگی و پویایی، پاکیزگی، کیفیت، جذابیت، تنوع جاذبه‌ها و تعاملات اجتماعی در رتبه‌های بعدی تاثیرگذاری مثبت و معنادار بر مطلوبیت فضای شهری شهر اهواز شناخته شدند. در رتبه‌های بعدی ضریب تاثیر قوی و معنی‌دار، شاخص هویت، شاخص امنیت، شاخص خوانایی، شاخص دسترسی، شاخص مشارکت، شاخص ایمنی بودند. بدین سبب و براساس یافته‌ها و مدل پژوهش، بهبود وضعیت شاخص‌های مطلوبیت فضای شهری، بر ارتقای وضعیت مطلوبیت فضای شهری در شهر اهواز مثبت و تاثیرگذار است.

همچنین، ضریب تاثیر شاخص‌های حق به شهر بر مولفه حق به شهر در تمامی شاخص‌ها بیشتر از ۰/۶۰ بوده است که نشانگر رابطه قوی و معنی‌داری آنها بوده است. در بین شاخص‌های حق به شهر، شاخص سهم فیزیکی با بالاترین مقدار نسبت به سایر شاخص‌ها، تاثیر قوی و معنی‌دارتری داشت. بنابراین بهبود وضعیت سهم فیزیکی موجب بهبود وضعیت حق به شهر در شهر اهواز می‌شود. شاخص عدالت و شفافیت و شاخص کنترل و مالکیت نیز دارای تاثیر مثبت و معنی‌دار بودند. ضریب تاثیر سایر شاخص‌های حق به شهر بر مولفه حق به شهر به‌ترتیب تولید فضا، تفریح، سازمان‌دهی شهری، شمولیت اجتماعی، امنیت، ارتباطات و تصمیم‌گیری برابر با ۰/۷۸۴، ۰/۷۶، ۰/۷۵۶، ۰/۷۰۹، ۰/۶۳۷ و ۰/۶۳۷ بود. بنابراین براساس یافته‌ها و مدل پژوهش، بهبود وضعیت شاخص‌های حق به شهر بر ارتقای وضعیت حق به شهر در شهر اهواز مثبت و تاثیرگذار است.

به صورت کلی، مطلوبیت فضای شهری در شهر اهواز، بر میزان تحقق حق به شهر تاثیرگذاری مثبت و معنی‌دار داشت. به طور مشابهی، مطالعه *پورمحمدی* و همکاران [Pourmohammadi *et al.*, 2019] رابطه معنادار و مستقیم شاخص‌های حق به شهر با متغیر تعلق شهری را نشان داده است و *زارع‌شاه‌آبادی* و *غلامی* [Zareshahabadi & Gholami, 2019] رابطه بین احساس حق به شهر و قانون‌گرایی را مورد بررسی قرار داده‌اند. پژوهش *خضرنژاد* و همکاران [Khezrnezhad *et al.*, 2020] رابطه معنادار بین شاخص‌های حق به شهر با متغیر عدالت را نشان داده است که به صورت همسو رابطه شاخص‌ها با شاخص حق به شهر مثبت و معنی‌دار ارزیابی شده است. همچنین *خدایاری مطلق* و همکاران [Khodayari Motlagh *et al.*, 2017] در بررسی تاثیر شاخص‌های مطلوبیت فضای شهری بر میزان تحقق حق به شهر نتیجه گرفته‌اند که مولفه مشارکت در شهر، مولفه اختصاص‌دهی و شاخص‌های مطلوبیت فضای شهری بیشترین سهم را در میزان تحقق حق به شهر داشته‌اند ولیکن در این پژوهش شاخص آسایش و راحتی بیشترین ضریب تاثیر را در میان سایر شاخص‌های مطلوبیت فضای شهری داشته‌اند؛ همچنین شاخص سهم فیزیکی و شاخص کنترل و مالکیت نیز بیشترین ضریب تاثیر را در بین شاخص‌های حق به شهر داشته‌اند.

در راستای تاثیرگذاری مولفه مطلوبیت فضای عمومی شهری بر سایر مولفه‌ها، این پژوهش با پژوهش *مدیری* و *ادهمی* [Modere & Adhami, 2015]، با موضوع نقش مطلوبیت فضاهای عمومی در ارتباط با سرمایه اجتماعی و همچنین در زمینه ارزیابی تاثیرگذاری مثبت و موثر شاخص‌های مد نظر با پژوهش *عبدالهی* و همکاران [Abdolhi *et al.*, 2019] که به بررسی تاثیر فضای عمومی شهری بر ابعاد رفاه اجتماعی پرداخته‌اند، همسو است.

از محدودیت‌های پژوهش این است که در مدت زمان مطالعه مبانی نظری و استخراج شاخص‌ها، به دلیل همزمانی با دوره بیماری کوویید ۱۹، دسترسی فیزیکی به مراکز علمی و دانشگاهی و همچنین بهره‌گیری از نظرات متخصصان برای بررسی روایی پرسش‌نامه دشوار بود. از آنجایی که مطابق یافته‌ها مطلوبیت فضای شهری به صورت مستقیم در تحقق حق به شهر شهروندان اثرگذاری داشته است، در این پژوهش با استفاده از تحلیل مدل، برای افزایش مطلوبیت فضای شهری در راستای تحقق حق به شهر، پیشنهادهایی با اولویت‌دهی به شاخص موثر از جمله شاخص آسایش و راحتی و سه شاخص سهم فیزیکی، عدالت و شفافیت شهری و کنترل و مالکیت ارایه شده است.

- افزایش امکانات و تجهیزات شهری به منظور ارتقای کیفیت فضای‌های شهری با اولویت نیازمندی‌های شاخص آسایش و راحتی برای شهروندان و متناسب‌سازی فضای سرگرمی، تفریحی و غیره برای همه افراد و گروه‌های مختلف اجتماعی و با محوریت عدالت توزیعی در سطح شهر، با اولویت محله‌های کمتر برخوردار.
- متناسب‌سازی فضاهای سرگرمی، تفریحی، ورزشی و سایر امکانات و تاسیسات شهری متناسب با سن و سال افراد و تجهیز پارک‌ها و فضاهای شهری مناسب برای افراد تمامی گروه‌های سنی. در حال حاضر فضای‌های سرگرمی در شهر اهواز صرفاً برای کودکان در نظر گرفته شده است. از این رو می‌بایست مجریان شهری رویکرد جدیدی برای تجهیز این فضاها برای تمامی افراد داشته باشند.
- بهبود کیفیت پیاده‌روها برای عبور و مرور شهروندان و کیفیت مسیرها و رمپ‌ها برای معلولین، کهنسالان و خردسالان و افزایش خدمات برای حضور افراد معلول و ناتوان در فضاهای عمومی شهر.
- ارتقای برنامه‌های ادارات دولتی به منظور افزایش شفافیت مدیران شهری.
- اجرای برنامه‌های فرهنگی برای ارتقای فرهنگ شهروندی به منظور همکاری و همیاری شهروندان با مدیران شهری برای ارتقای فضای شهری و درنظرگرفتن فرهنگ بومی محلات شهری در طراحی و ساخت‌وسازهای شهری و توجه به خواسته‌های شهروندان در تولید فضای شهر.
- بهره‌گیری از مشارکت شهروندان در حوزه‌های تصمیم‌گیری، به عنوان مثال در حوزه‌های تصمیم‌گیری مرتبط با ساخت فضای شهری، مدیریت شهری خواسته‌ها و نظرات شهروندان را در احداث پروژه‌های شهری، طراحی منظر و نمای شهری، طراحی‌های مرتبط با بهسازی و بازآفرینی محلات مد نظر داشته باشد.

نتیجه‌گیری

بین مطلوبیت فضای شهری و تحقق حق به شهر رابطه مستقیم و معناداری وجود دارد. در بین شاخص‌های مطلوبیت فضای شهری، شاخص آسایش و راحتی تاثیر قوی و معنی‌داری بر مطلوبیت فضای شهری دارد.

تشکر و قدردانی: نویسندگان از همکاری مرکز تحقیقات گردشگری دانشگاه آزاد اسلامی واحد نجف آباد که در این پژوهش یاری داشته‌اند تشکر و قدردانی می‌کنند.

تاییدیه اخلاقی: موردی از طرف نویسندگان گزارش نشده است.

تعارض منافع: این پژوهش برگرفته از رساله دکتری مهدی غلامی با عنوان ارایه الگوی مناسب مطلوبیت فضای شهری در راستای تحقق حق به شهر، مطالعه موردی کلانشهر اهواز به راهنمایی دکتر حمید صابری و دکتر شیرین طغیانی در دانشگاه آزاد اسلامی واحد نجف‌آباد انجام شده است. مشاور این رساله دکتر مجید شمس، استاد دانشگاه آزاد اسلامی واحد ملایر است.

سهم نویسندگان: مهدی غلامی (نویسنده اول)، نگارنده مقدمه/روش‌شناس/پژوهشگر اصلی (۴۰%)؛ حمید صابری (نویسنده دوم)، پژوهشگر اصلی/تحلیلگر آماری/نگارنده بحث (۴۰%)؛ شیرین طغیانی (نویسنده سوم)، پژوهشگر کمکی (۱۰%)؛ مجید شمس (نویسنده چهارم)، پژوهشگر کمکی (۱۰%)

منابع مالی: موردی برای گزارش وجود ندارد.

منابع

- Aalbers MB, Gibb K (2014). Housing and the right to the city: Introduction to the special issue. International Journal of Housing Policy. 14(3):207-213.
- Abdolhi R, Mohammadi A, Haghighatian M (2019). The Study of the impact of urban public space on the dimensions of social welfare (case study: The citizens of Tehran city). Social Development & Welfare Planning. 9(37):28-58. [Persian]
- Abu-Dayyeh N, Johnston KM (2018). Public urban space: The linguistic turn. Cogent Arts & Humanities. 5(1):1523515.
- Agiurre A (2007). Urban space. The Blackwell Encyclopedia of Sociology.
- Akbari P, Baharestan O, Shaemi Barzaki A (2014). Impacts of emotional intelligence and organizational citizenship behavior on organizational conflict: A case study. Management and Development Process. 26(4):73-100. [Persian]
- Alipour kohi P, Alikaei S, Maddahzad SM (2023). Formulating the conceptual framework of the "right to the city" theory by exploring Lefebvre's thoughts. Quarterly Journal of Intercultural Studies. 17(53):9-30. [Persian]
- Behnammorshedi H, Gaed Rahmati S, Eftakhari R, Meshkini A (2022). The right to the city and the pattern of participatory planning An analysis of the social production of urban spaces with emphasis on megamalls of Tehran metropolis. Geography and Development. 20(66):1-34. [Persian]
- Beqaj B (2016). Public space, public interest and challenges of urban transformation. IFAC-PapersOnLine. 49(29):320-324.
- Bromand M, Toghyani S, Saberi H (2017). Evaluation the impacts of urban elements on formation of behavioral patterns by emphasizing on gendered urban spaces (case study: 2th region of Tehran's municipality). Intenational Journal of Urban and Rural Management. 16(46):241-260. [Persian]
- Dogan U (2023). A comparison of space quality in streets in the context of public open space design: The example of Izmir, Barcelona, and Liverpool. Journal of Urban Affairs. 45(7):1282-1315.
- Domaradzka A (2018). Urban social movements and the right to the city: An introduction to the special issue on urban mobilization. VOLUNTAS: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations. 29(4):607-620.
- Fanni Z, Ahmadi L (2020). Women and seeking "the right to the city" in the gendered sidewalks (case study: District 6, Tehran city). Quarterly Journal of Social Development. 15(1):71-100. [Persian]
- Golkar K (2000). Constructive components of urban design quality. Soffeh Journal. 11(32):38-65. [Persian]
- Harvey D (2008). The right to the city. In: The city reader. London: Routledge. p. 23-40.
- Hosseini A, Fanni Z, Momeni A (2022). Comparative analysis of urban vitality in old and new neighborhoods with the approach of the right to the city: The case study of neighborhoods in Yazd city. Geographical Urban Planning Research. 10(2):29-51. [Persian]
- Johnson AJ, Glover TD (2013). Understanding urban public space in a leisure context. Leisure Sciences. 35(2):190-197.
- Kamyarrad S, Hadavand M, Kamyarrad S (2021). Right to the city. Public Law Researsh. 22(70):250-282. [Persian]
- KenarKoohi E, Azani M, KhademolHoseiny A, Saberi H (2020). Explanation of the impacts of sociocultural factors on achieving healthy city pattern case study: Behbahan city. Sustainable City. 3(3):1-16. [Persian]
- Khezrnezhad P, Pourmohammadi MR, Roostaei S (2020). Analysis of the right to the city in urban public spaces with emphasis on gender equity approach. Case study: Urmia city. Quarterly Journal of Woman & Society. 10(40):195-222. [Persian]
- Khodayari Motlagh S, Sharepour M, Tavallai N (2017). A study about the effect of desirability of urban space indicators on the realization of the right to city (the case study: Babolsar). Biquarterly Journal of Sociology of Social Institutions. 4(9):189-225. [Persian]
- Khorasani Zadeh F, Saberi H, Momeni M, Mousavi M (2019). Comparative comparison of the of quality of urban public spaces (case study of district 1 and 6 of Isfahan). Quarterly of Geography & Regional Planning. 9(36):465-478. [Persian]
- Lynch K (2015). A theory of good city form. Bahrainy SH, translator. Tehran: University of Tehran Press. [Persian]
- Mahvari P, Ghalehnoee M, Mokhtarzadeh S (2020). Evaluating the quality of urban space based on the place-making approach: Emphasizing on the access quality in the Imam Ali square. Motaleate Shahri. 9(35):47-60. [Persian]
- Maroofi S (2020). Making appropriate of urban spaces for socio-cultural activities (case study: Bazaar of Tehran). Urban Design Discourse a Review of Contemporary Litreatures and Theories. 1(2):109-117. [Persian]
- Modere A, Adhami G (2015). Explanation of the role of public spaces in relation to social capital (case study: Amol). Quarterly Journal of Socio-Cultural Development Studies. 3(4):185-212. [Persian]

(2008). Examining the utility and usability of urban public spaces for special social groups (females): A participatory planning approach (a case study: Nabovvat square, Tehran). Journal of Architecture and Urban Planning. 1(1):37-54. [Persian]
- Rahbari L, Sharepour M (2011). Ciender and right to the city: A test of Lefebvre's theory. Iranian Journal of Sociology. 14(1):116-141. [Persian]
- Rahnamaiee M, Ashrafi Y (2008). Public spaces of the city and its role in the formation of civil society. Journal of Geography. 5(15):23-45. [Persian]
- Soltani A, Namdarian AA (2011). Investigation of the role of urban spaces in achieving sustainable development: Describing communication paradigm. Bagh-E Nazar. 8(18):3-12. [Persian]
- Statistical Centre of Iran (2016). General census of population and housing. Tehran: Statistical Centre of Iran. [Persian]
- Tamjidi Z, Zarabadi ZSS, Habib F (2022). Identification of the effective components to improve the quality of urban public spaces for children regarding the conceptual model of the right to the city (case study: Tehran). Motaleate Shahri. 11(44):115-130. [Persian]
- UNESCO, UN-HABITAT (2005). Discussion paper, urban policies and the right to the city. Paris: UNESCO.
- Zareshahabadi A, Gholami M (2019). Relationship between the right to city and legalism (case of study: Citizens 18 years of age and above of the city of Yazd). Journal of Sociological Urban Studies. 9(32):33-56. [Persian]
- Mohammadi M, Changalvaiee Y (2014). Evaluation of urban space quality components on the desirability of walking tourism routes (a case study of prioritizing walking tourism routes in Isfahan city). Journal of Iranian Architecture & Urbanism (JIAU). 4(1):15-32. [Persian]
- Montazerolhodjah M, Sharifnejad M, Rajabi M (2018). Assessment of the effect of physical components of urban spaces on sense of security from the viewpoint of the elderly (case study: Khan square, Yazd city). Journal of Iranian Architecture & Urbanism (JIAU). 9(1):91-105. [Persian]
- Mottaghi A, Tala H, Ghorbani Sepehr A (2020). Philosophical-conceptual processing of the right to the city from the perspective of urban management. Human Geography Research Quarterly. 52(4):1235-1255. [Persian]
- Nabizadeh Zolpirani M, Azimi N, Mohammadpour S (2022). Assessing the quality of urban public spaces from social justice perspective (Case study of Rasht, Iran). Human Geography Research. 54(1): Unknown pages. [Persian]
- Pourmohammadi MR, Roostaei S, Khezrnezhad P (2019). Impact of the right to city on sense of belonging among gender groups (case study: Urmia public spaces). Geographical Urban Planning Research. 7(1):1-19. [Persian]
- Purcell M (2002). Excavating Lefebvre: The right to the city and its urban politics of the inhabitant. GeoJournal. 58(2-3):99-108.
- Rafieian M, Rezazadeh R, Seifaee M, Ahmadvand Y